

Вербовий Василь, Фотуйма Олександр
Прикарпатський факультет Національної академії внутрішніх справ
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ПОКАЗНИКИ ПСИХОФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Для визначення ефективності діючих програм навчання і виховання у вищих навчальних закладах МВС України проведено дослідження курсантів цих установ. За його результатами сформульована проблематика наукового пошуку. Обґрунтовано і розроблено програму діагностування психофізичних якостей, серед яких: проста і складна зорово-моторна реакція, функціональна рухливість нервових процесів, сила нервових процесів, сила нервової системи, яка містить систему ціннісно-важливих засобів. Вони взаємопов'язані і взаємозумовлені процесом навчання у вузах МВС України, спрямовані на реалізацію змістової лінії: розвиток психофізичних якостей майбутніх працівників Міністерства внутрішніх справ України. Визначено базові показники сформованості психофізичних якостей. Результати дослідження говорять про те, що в переважній більшості рівень всіх досліджуваних параметрів середній та нижче середнього. Для реалізації основних положень наукової роботи були створені відповідні педагогічні умови, які забезпечили ефективне використання коштів, методів, форм фізичного виховання і сприяли розвитку інтересу курсантів до самовдосконалення.

Ключові слова: фізична культура, психофізичні якості, фізичне виховання, психофізична підготовленість.

Вербовой В. Фотуйма О. Показатели психофизических качеств будущих полицейских в процессе обучения. Для определения эффективности действующих программ обучения и воспитания в высших учебных заведениях МВД Украины проведено исследование курсантов этих учреждений. По его результатам сформулирована проблематика научного поиска. Обоснована и разработана программа диагностирования психофизических качеств, среди которых: простая и сложная зрительно-моторная реакция, функциональная подвижность нервных процессов, сила нервных процессов, сила нервной системы, которая содержит систему ценностно-важных средств. Они взаимосвязаны и взаимообусловлены процессом обучения в вузах МВД Украины, направлены на реализацию содержательной линии: развитие психофизических качеств будущих работников Министерства внутренних дел Украины. Определены базовые показатели сформированности психофизических качеств. Результаты исследования говорят о том, что в подавляющем большинстве уровень всех исследуемых параметров ниже среднего. Для реализации основных положений научной работы были созданы соответствующие педагогические условия, которые обеспечили эффективное использование средств, методов, форм физического воспитания и способствовали развитию интереса курсантов к самосовершенствованию.

Ключевые слова: физическая культура, психофизические качества, физическое воспитание, психофизическая подготовленность.

Verbovyi V. Fotuima O. Indicators of mental and physical qualities of the cadets of higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. To determine the effectiveness of existing training programs and education in higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine the research of cadets of these institutions has been conducted. According to its results some problematic issues of scientific research are formulated. In particular, low awareness of young people on matters of healthy lifestyle, nutrition, rational mode of the day has been revealed. We have also studied cadets' motivation to physical exercise along with the basic indexes in the processes of formation of cadets' psycho-physical qualities and have monitored the dynamics of their development during training. The results of our research suggest that the cadets' level in most of the studied parameters is below average. We proved and developed a program of mental and physical qualities, including: simple and complex visual-motor response, functional mobility of nervous processes, the strength of the nervous processes, the strength of the nervous system that contains a system of valuably essential means. These are interrelated and interdependent by the learning process in the universities of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and aimed to implement content lines: the development of mental and physical qualities of the future employees of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. To implement the main provisions of our research the appropriate pedagogical conditions ensuring the effective use of tools, methods, forms of physical education and promoting interest of students to self-improvement have been created.

Key words: physical training, mental and physical qualities, physical education, psycho-physical training.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Загальним для службових обов'язків майбутніх поліцейських усіх ступенів є керівництво, організація та систематичне проведення заходів фахової підготовки, одним з основних предметів якої є психофізична підготовка. Відповідальність, обов'язки і права посадових осіб, задіяних в управлінських аспектах службової діяльності та взаємопов'язаних статутною ієрархією та субординацією, певною мірою поширюється на складові управління фізичною підготовкою. Головним завданням системи навчання та підготовки майбутніх поліцейських у вищих навчальних закладах МВС України є вдосконалення показників психофізичної підготовленості, теоретичної обізнаності, організаційно-управлінських здібностей та методичної майстерності курсантів з урахуванням фахового призначення [1, 3].

Актуальність проведення дослідження зумовлена нагальною необхідністю створення професійно спрямованої системи психофізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України з урахуванням специфіки майбутньої діяльності.

Мета – вивчити показники психофізичних якостей майбутніх поліцейських.

Методи та організація дослідження. Для досягнення сформульованої мети застосовувався системний науковий підхід, відповідно до якого було підібрано групу педагогічних методів (педагогічне спостереження, педагогічні контрольні випробування, педагогічний констатувальний експеримент) і методів математичної статистики.

Психофізичні якості майбутніх поліцейських визначали шляхом вивчення: простої і складної зорово-моторної реакції, функціональної рухливості нервових процесів, сили нервових процесів і сили нервової системи. У науковій роботі нами використано комп'ютерну систему "Діагност-1". Отримані результати підлягали статистичній обробці, яка проводилась за допомогою програмного забезпечення Excel. На етапі констатувального педагогічного експерименту у наших дослідженнях взяли участь 118 курсантів першого курсу Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ, віком 17,4 роки.

Результати дослідження та їх обговорення. Спостереження за громадським порядком, контроль за рухом транспортних засобів у відповідності до правил дорожнього руху, необхідність використання у ситуаціях загрожуючи життю людини вогнепальної зброї, патрулювання вулиць вимагає від майбутнього поліцейського високого рівня розвитку простої рухової реакції; реакції вибору (швидкий вибір потрібної відповіді на низку можливих сигналів); реакції переключення – здатність швидко і точно переключатись із одної рухової відповіді на другу за додатковим сигналом; реакції на предмет, що рухається; реакції спостереження – здатність утримувати у полі зору об'єкт, який безперервно відхиляється від заданого положення. Хороша реакція є одним із показників високої кваліфікації сучасного працівника Національної поліції. За результатами діагностування нами встановлено, що латентний період простої зорово-моторної реакції юнаків сягає $323,2 \pm 1,7$ мс. Час складної зорово-моторної реакції – $357,4 \pm 1,3$ мс. Нами визначено, що у 22,81% респондентів проста зорово-моторна реакція відповідає нижчому від середнього рівню сформованості, у 11,98% – низькому. У 42,37% юнаків спостерігається середня тривалість досліджуваного процесу, а у 17,76% – показник вищий від середнього. Лише 5,08 % курсантів Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ володіють високим рівнем розвитку латентного періоду простої зорово-моторної реакції (рис. 1).

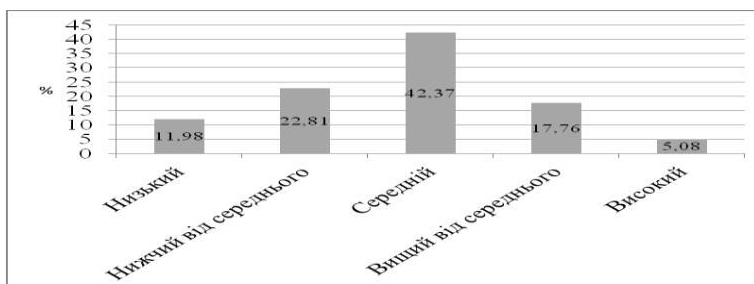

Рис. 1. Розподіл курсантів за рівнями простої зорово-моторної реакції, n=118

Високі показники розвитку складної зорово-моторної реакції характерні для 7,62 % курсантів, середні – 40,67 %, вищі від середнього – 9,32 % юнаків. Необхідно підкреслити, що в понад 42 % обстежуваних виявлений низький час реагування на сторонні подразники (рис. 2).

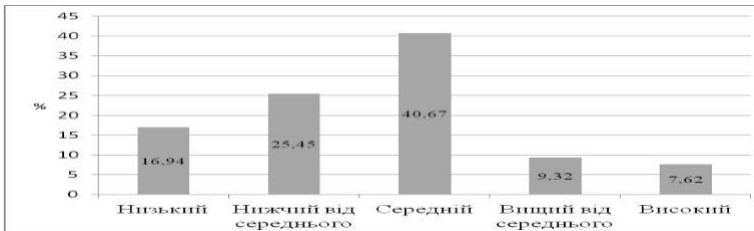

Рис. 2. Розподіл курсантів за рівнями складної зорово-моторної реакції, n=118

Констатувальний експеримент дозволив установити високий кореляційний зв'язок показників простої зорово-моторної реакції та швидкісних здібностей курсантів ($r = 0,75$ при $p \leq 0,001$). Методом сигмальних відхилень ми провели розподіл обстежуваного контингенту юнаків на групи з високим, середнім і низьким рівнем ФРНП. Аналіз даної властивості в цих групах з урахуванням вікових змін дозволив виявити поступове її зростання. За результатами діагностування показника функціональної рухливості нервових процесів можна стверджувати, що 35,59 % юнаків мають середній рівень його сформованості, 31,35% – високий і 33,06 % – низький (рис. 3).

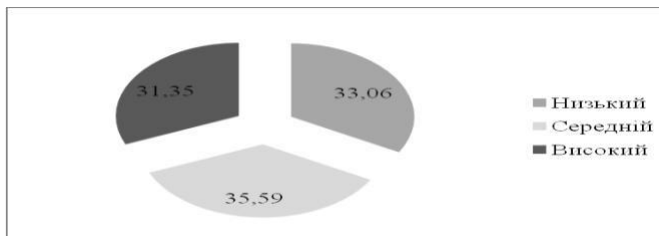

Рис. 3. Розподіл курсантів за рівнями функціональної рухливості нервових процесів, n=118

Наступний етап дослідження полягав у визначенні показника сили нервових процесів курсантів, які навчаються у Прикарпатському факультеті Національної академії внутрішніх справ. З'ясовано, що низька результативність виконання завдань презентованих комп'ютерною системою "Діагност-1" властива для 34,74%, середня – 40,67 %, висока – 24,59 % юнаків (рис. 4).

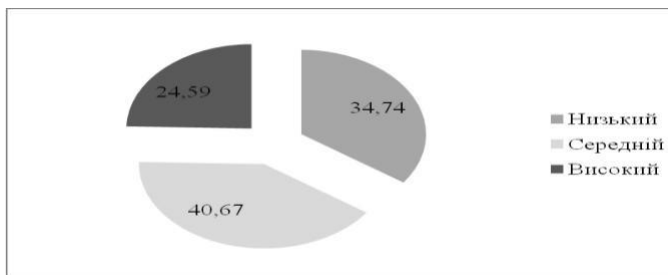

Рис. 4. Розподіл курсантів за рівнями сили нервових процесів, n=118

Шляхом використання теплінг-тесту нами з'ясовано, що загальна кількість ударів, здійснених юнаками на спеціальному високочутливому пристрої, у середньому дорівнює $181,3 \pm 3,54$. Профіль кривої працездатності при виконанні цього тесту визначається витривалістю нервової системи й дає можливість визначити силу нервової системи, яку можна умовно розділити на сильну, середню, середньо слабку та слабку. Проведений аналіз результатів теплінг-тесту свідчить, що в 9,32 % юнаків слабка нервова система, середньослабка спостерігається у 15,25 %, середня – 36,44 % і сильна – у 38,99 % (рис. 5). Отже, у більшості юнаків показники сили нервової системи знаходяться в сильному та середньому діапазоні.

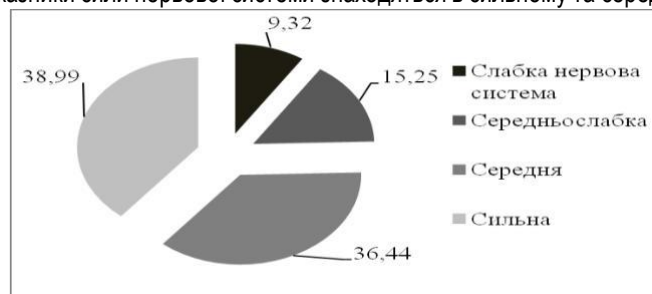

Рис. 5. Розподіл курсантів за силою нервової системи, n=118

Для них притаманна висока рухливість нервових процесів, достатній рівень тактильної і кінестатичної чутливості пальців рук, добра координація та точність рухів, статична витривалість м'язів спини, тулуба, стійкість уваги й здатність до її переключення, здатність до тривалої розумової роботи, уміння зосереджуватися, запам'ятовувати, системно мислити. Необхідність удосконалення зазначених якостей лягла в основу визначення змісту програми фізичної підготовки курсантів Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ. Цей напрям є перспективним і цікавим у майбутніх наукових дослідженнях.

ВИСНОВОК. За результатами обстеження встановлено, що більшість майбутніх поліцейських мають середній та нижче середній показник розвитку психофізичних якостей. Можемо стверджувати, що кваліфіковані поліцейські повинні мати гострий зір, відмінне сприйняття простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вереньга Ю. В. Рівень та динаміка фізичної підготовленості вперше прийнятих на службу працівників органів внутрішніх справ України / Ю. В. Вереньга, К. В. Пронтенко, В. В. Бондаренко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія №15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наукових праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 4 (29) – С. 179–184.
2. Данильченко В. А. Обучение технике рукопашного боя на основе использования возможностей информационно-методической программы «Правозащитник» / В. А. Данильченко, Ю. Л. Хлевна // Молодіж. наук. вісник Волин. нац. ун-ту імені Лесі Українки. – 2012. – № 6. – С. 7–11.
3. Макаренко М. В. Методика проведення обстежень та оцінки індивідуальних нейродинамічних властивостей вищої нервової діяльності людини / М. В. Макаренко // Фізіологічний журнал. – 1999. – Т. 45, № 4. – С. 123–131.